શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનો પરમ ભક્ત

નરસિંહ મહેતો.

નાટકના ઑપેરા.

શ્રી વાંકાનેર આર્ય હિતવર્ધક નાટક કંપની માટે

રચીને પ્રસિદ્ધ કરનાર

રાવળ ત્રંબકલાલ હેતશંકર.

શ્રી વાંકાનેર આ. હિ. વ. ના. કં. ના માલેક.

વડોદરા.

આવૃત્તિ ૧૦ મી. પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૭૩. સન ૧૯૧૭.

અમદાવાદ. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં હરિભાઈ

દલપતરામે પોતાના "ગ્રન્થોદય" પ્રેસમાં છાપી.

કીંમત રૂ. ૦-૨-૦.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના પરમ ભક્ત

નરસિંહ મહેતાના નાટકનો ટુંકસાર.

અંક પહેલો.

પ્ર. ૧ લો—નટી અને સુત્રધારની વાતચીતથી વસ્તુ સુચન.

પ્ર. ૨ જો—સારંગધરની ખટપટ લ્હેરચંદની પરોક્ષ રીતે ભલાઈ, નરસિંહ મહેતાના કુટુંબની ધીરજ અને અનંતરાય તરફથી નરસિંહ મહેતાના કુટુંબને તિરસ્કાર.

પ્ર. ૩ જો—લોભીલાલનો લોભ, ભદ્રશીળાની ભલાઈ અને લ્હેરચંદ તરફથી નરસિંહરામના કુટુંબને મળતો આશ્રય.

પ્ર. ૪ થો—ભરવાડ સારંગધર અને લ્હેરચંદ વચ્ચે ભક્તિનું ખંડન મંડન તથા નરસિંહરામના સાત અપવાસથી ગોપનાથ મહાદેવનું પ્રસન્ન થવું.

પ્ર. ૫ મો—કુંવરબાઇનું સાસરે જવું, ભાઇ બ્હેનનો પ્યાર. માતાનો વાત્સલ્ય ભાવ, લ્હેરચંદની ભલાઇ અને સારંગધરની બુરાઈ.

પ્ર. ૬ ઠ્ઠો—કાનગોપીનું રાસમંડળ અને નરસિંહને વરદાન મળવું.

પ્ર. ૭ મો—લોભીલાલનો હાસ્યરસ ભરેલો લોભ.

પ્ર. ૮ મો—તાના રીરી સાથે જુઠીબાઇની નિર્દોષ રમત તથા મદન-મહેતે દિક્ષિત પંડયાને જુઠીબાઇનું વેવિશાળ કરવા મોકલવો.

પ્ર. ૯ મો—નરસિંહરામની ઉદારતા, સારંગધરની નીચતા, લ્હેરચંદે નિરપક્ષપાત રહી કરેલો ન્યાય, નરસિંહરામે ઢેડને ત્યાં ભજન

ગાવા હા પાડવી જેથી સારંગધરે તેને નાતબહાર કરવા વિચાર કરવો. દિક્ષિતે આવી પ્રભુની માયાથી નાગરના છોકરાઓને નાપાસ કરી નરસિંહરામને ત્યાં જવું.

પ્ર. ૧૦ મો—સારંગધરે મહારાજા મંડળિક પાસે નરસિંહરામ માટે ફરિયાદ કરવી.

પ્ર. ૧૧ મો—પ્રભુની ભક્તિમાં ભાન ભુલેલા નરસિંહરામના પુત્ર સામળશાનુ પ્રભુએ વાણીયાના વેશથી સગપણ કરવુ અને સારંગધર તથા લાભીલાલની સમક્ષ અંતરીક્ષથી રૂપા મોહોર આપવી.

અંક બીજો.

પ્ર. ૧ લો—નરસિંહરામના દીકરા સાથે જુનાગઢનુ સગપણ કરવું, જેથી મદનમહેતાએ નારાજ થઈ નરસિંહરામથી લાવી શકાય નહીં તેવી સામગ્રી સાથે જાન લાવવા નાગરની શીખવણીથી પત્ર લખી દીક્ષીતને મોકલવો.

પ્ર. ૨ જો—મદનમેતાનો કાગળ વાંચી નરસિંહરામે પ્રભુની સહાયતાથી તૈયારી કરવી અને માંડળીકની પરિક્ષામાં નિર્લોભ કરવું. શામળશાની જાન જોડવી.

પ્ર. ૩ જો—શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને રીસાયલી ગોપીઓને મનાવી જાન જોડવા તૈયારી કરવી.

પ્ર. ૪ થો—નરસિંહરામની જાન જોઈ સારંગધરે મશ્કરી કરવી ત્યાં યાદવકુળ સાથે કૃષ્ણ ભગવાને આવવું. કુંવરબાઈનું રીસાવું અને પ્રભૂએ તેનું મન મનાવવું વિગેરે.

પ્ર. ૫ મો—જાન જોઇ મદનમહેતાનો પસ્તાવો રાજા પદ્મસેનનું આવવું મદનમહેતાને ધીરજ દેવી અને શામળશાના વિવાહ થવા વિગેરે.

પ્ર. ૬ ઠ્ઠો—નરસિંહમહેતે તાના રીરીને વરદાન દેવું. જુડીબાઇએ સખીઓ સાથે ગરબો ગાવો તથા શામળશા સાથે વિનોદ વાત કરવી, નરસિંહરામે જાત્રાળુને હુંડી લખી આપવી અને માણેકબાઇનું મરણ થવું.

પ્ર. ૭ મો—લોભીલાલે જીવણગોરને મરવા પડેલી ગાય દાનમાં આપી મરણને શરણ થવું.

પ્ર. ૮ મો—નાગર જ્ઞાતિએ નરસિંહરામને જમવા નોતરી ભાણાપરથી ઉઠાડવા જેથી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કોપ કરી નાગર જ્ઞાતિમા દંડ બતાવવા.

પ્ર ૯ મો—લોભીલાલને પુન્યના બદલામાં બે ઘડી કામદુગ્ધા સોંપવી અને લોભીલાલે ધર્મરાજાને શીંગડે મારવા હુકમ કરવો જેથી આગળ ધર્મરાજા અને પાછળ કામદુગ્ધા, તેની પાછળ લોભીલાલે નાસવું.

પ્ર. ૧૦ મો—ધર્મરાજાએ વિષ્ણુ શરણે જવુ ત્યાં બે ઘડી પૂરી થવા લોભીલાલને પાપની શીક્ષા કરવા તૈયારી. લોભીલાલે ડહા-પણથી પાપમુક્ત થવું.

અંક ત્રીજો.

પ્ર. ૧ લો—કુંવરબાઇનું સીમંત, સાસુ નણંદ તથા જેઠાણીની ક્રૂરતા અને કુંવરબાઇની નમ્રતા.

પ્ર, ૨ જો—નરસિંહરામને વિષયલંપટ કરવા સારંગધરે પ્રલકીને મોકલવી.

પ્ર. ૩ જો—શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને શામળશાના રૂપથી જાત્રાળુને હુંડીના રૂપિયા આપવા.

પ્ર. ૪ થો—કુલક્ષ્કાનો ફરેબ નરસિંહરામનું જીતેન્દ્રિયપણું અને કુંવરબાઇને મામેરૂં કરવા તૈયારી.

પ્ર. ૫ મો—કુંવરબાઈ માથે તેના પતિ વસંતરાયના જુલમ અને કુંવરબાઈની ધીરજ.

પ્ર. ૬ ઠો—નરસિંહરામની નાગરોએ મશ્કરી કરવી. નરસિંહરામે પ્રભુ પાસેથી વરસાદ વાટે પાણી લેવુ. નરસિંહરામની દ્રઢતા જોઈ શ્રીકૃષ્ણે દામોદર દોશીના રૂપથી કુંવરબાઇને મામેરૂં કરવુ તથા અંતે ભજન ગાઈ આકાશ વાટેથી ઓછો રહેલો કમખો મંગાવવો વગેરે.

પ્ર. ૭ મો—સારંગધર તથા અનંતરાયે નરસિંહરામની નીંદા કરવી. સારંગધરને સર્પ ડંશ થવો. નરસિંહરામે આરામ કરવો છતાં સારંગધરે નરસિંહરામના મામાને સાથે લઇ ભજનમાં ભંગ પાડવા જવું.

પ્ર. ૮ મો—સંન્યાસી રામભક્ત તથા શૈવીએ મળી નરસિંહરામ સાથે માંડળિકની સભામાં ધર્મ સંબંધી વિવાદ કરવો તેમાં સંન્યાસીની ખોટી વાકયપટુતાથી તથા સારંગધરની ખોટી ફરીયાદીથી માંડળિકે નરસિંહરામને કેદ કરવો.

પ્ર. ૯ મો—નરસિંહરામને માંડળિક મારવા તૈયાર થયો જેથી પ્રભુએ કેદાર છોડાવવો, લહેરચંદે ખબર આપવી, નરસિંહરામે કેદારો ગાવો, પ્રભુએ આવી નરસિંહરામને હાર આપવો, સૌ સૌની ભાવના મુજબ દર્શન દેવાં, સજ્જનને વરદાન આપવાં વગેરે. **शान्ति ! शान्ति !!**

પાત્રોનાં નામ.

સુત્રધાર, નટી—નાટયકાર સ્ત્રી પુરૂષ.

નરસિંહરામ—શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનો પરમભક્ત જુનાગઢ નિવાસી નાગર.

અનંતરાય—નરસિંહ મહેતાનો સહોદર વડીલ ભાઈ.

સારંગધર—અનંતરાયનો સાળો અને કમળાનો ભાઈ.

હેરચંદ—લોભીલાલનો દિકરો કોઇ સાધુ સેવી વાણિયો.

માણેક—નરસિંહ મહેતાની સ્ત્રી.

કમળા—નરસિંહ મહેતાની ભોજાઈ અનંતરાયની વહુ.

કુંવરબાઈ—નરસિંહ મહેતાની દીકરી.

શામળશા—નરસિંહ મહેતાનો દીકરો.

ભદ્રશીલા—લોભીલાલની સ્ત્રી અને હેરચંદની મા.

લોભીલાલ—મહાન લોભી વાણીયો હેરચંદનો બાપ.

ખોખલો—શ્રીરંગધરનો ગોર, વડનગર નિવાસી.

મદનમહેતો—જુઠીબાઈનો બાપ શામળશાનો સસરો.

માનબાઇ—મદનમહેતાની સ્ત્રી જુઠીબાઇની મા.

જુઠીબાઇ—શામળશાની સ્ત્રી મદનમહેતાની દીકરી.

તાના. રીરી—જુઠીબાઈની સહીયરો અને નરસિંહ મહેતાની શિષ્ય શ્રેષ્ટ ગાનારીઓ.

દિક્ષીત—મદનમહેતાનો ગોર વડનગર નિવાસી વિપ્ર.

શ્રીકૃષ્ણ—પરમાત્માનો દ્વાપરમાં થએલો અવતાર.

રાધા—મહામાયા જગતજનુની શ્રીકૃષ્ણની સ્ત્રી.

માંડળિક—જુનાગઢના રાજા.

પદ્મસેન—વડનગરના રાજા.

છબલ—શ્રીરંગધરની દીકરી કુંવરબાઈની નણંદ

ધર્મરાજા—મૃત્યુલોકના જીવનો ન્યાય કરનાર ન્યાયાધિશ

વિષ્ણુ—સત્વગુણના અધિકારી ક્ષીરસાગરવાસી પ્રભુ.

પાનકુંવર—શ્રીરંગધરની વહુ કુંવરબાઇની સાસુ

રામકુંવર—શ્રીરંગધરની પુત્રવધુ કુંવરબાઈની જેઠાણી.

શ્રીરંગધર—નરસિંહરામની બેટી કુંવરબાઈના સસરો.

અસવાર, સાધુઓ, નાગરો, ગોપીઓ, ચાકર, વાણીયા બ્રાહ્મણ, ભાગ
બ્રહ્માનંદ, વસંતરાય, સન્યાસી, બામડા, સેવા, ગજમાતા વિગેરે.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનો પરમ ભકત

નરસિંહ મહેતો.

નાટકનાં ગાયનો.

અંક ૧ લો.

સુત્રધાર— ૧

તારણ વિભુ સુખ આગાર, ધારણ ધરણી ધીરથી ભાર
ખળ દળ ગંજન વિચાર વરદા કારદા કારણ........તારણ.
એકળ, અગમ્ય, કરણી રમ્ય નિગમ વદિત વારવાર
મંગળ કરણ પ્રધાન સત, સાર સાર............ .....તારણ

નટી— ૨

વ્રજવાસી અવિનાશી, વિહારી મોરારી (૨)
મારી મારી, દાસી તારી પુતનાને કુબ્જા............. વ્રજ
વૃંદાવનમાં ધેનું ચારી, આહિર કિધાં સહચારી
મૈયારીનાં મહી લુટ્યાં ગોવરધન તોળ્યા ગીરધારી
બાળ સહસ્રશિ રંગે રમી, છતાં ગણાયા બ્રહ્મચારી.....વ્રજ

૩

અનંતરાય, સારગધર, કમળા— } નફ્ફટ નિર્લજ નકટા નરસૈયાની નારી નીકળ
તારી વેજા લહી

માણેક—જાતાં જાતાંમાં કાં માતાજી મારો છો મેણુંડેણાં હવે હદ થઈ

કુંવરબાઈ, } કરડી આંખો શાને માટે કરો છો, ભુંડાઈના
શામળશા— } ભાર ભાળુ ભરો છો

અનંતરાય,
સારંગધર, } અભાગીને પેટે પડ્યા યુ જાઈ.... નકટ.
કમળા—

લહેરચંદ— તમે અભાગી એ છો સુભાગી,

અનંતરાય,
સારંગધર, } તારી પણ સાથે બુદ્ધિ શુદ્ધિ ગઈ નકટ
કમળા—

કુંવરબાઈ, } છાતીમાં ચાંપ્યા પ્રીતિથી પાળ્યાં આનંદથી
શામળશા— } આવી મતી શાની થઈ

અનંતરાય, } ખાતાં ને પીતાં એ લાલા વિત્યા નમે
સારંગધર, } હવે પાણી હરામ કરી ... નકટ
કમળા—

લોભીલાલ. લહેરચંદ— ૬

લોભીલાલ—માગ્યું કુરીને મર પાણ નહીં [illegible]
લહેરચંદ—મુખ ખંચ્યા જરૂર આવા અવસર
લોભીલાલ—ઘર માના .....(અને તો)
લહેરચંદ—ખરેખર છે પણ પ્યાર
લોભીલાલ—બુડી મર, બુડી મર
લહેરચંદ—હે ?
લોભીલાલ—હા હા ! પૈસો મારો પરમેશ્વર ને હું પૈસાનો દાસ
પૈસો આપે દિનને તેનું જાય સત્યાનાશ.
લહેરચંદ—આવા ધરમ જગ ફેલશે, બાર કેમ માતાજી ઝીલશે
લોભીલાલ—નનાંમિમાં વિત્ત મેલશે, પ્રભુ ભાવીનું ખીલશે.
લહેરચંદ—હેં !

લહેરચંદ, સારંગધર, ભરવાડ–૫

લહેરચંદ–ધરણીમાં વ્યાપક જળ સ્થળે શ્રી જગતનાથ છે
સુજનને ફળ ખળને સજા તેને હાથ છે
ભક્તને સુખે સુખી દુઃખે દુઃખી દયાળુ થાય છે
દુષ્ટને કરી કજા સુખી પ્રજા કરવા ધાય છે—ધરણીમાં.

સારંગધર–પુન્ય પાપ એ મનથી માન્યા, પોથાં થોથાં જાણો
મરજી મુજબ ચાલી જગમાં મોજમજાની માણો.

ભરવાડ--કાલા ભલા ઠાકર હાકે બાઝી કાં મરો
બાઝી કાં મરો એ મુરખા કજીઆ કાં કરો—કાલા.
હડકાયા થઈ હડીયું કાઢો, ઠામે ના ઠરો
હાંસી હસનો ભાવ હોય તો ક્યાં મેર્ઈ પરો—કાલા.

લહેરચંદ–ધરણીમાં વ્યાપક જળ સ્થળે શ્રી જગતનાથ છે.

શામળ— ૬

સજને તજી નહિ જા, પ્યારી એ બ્હેની
નાર વીર કહેની બચીએ લેતી થા તુ નમેરી કાં–પ્યારી.
આ સુજ સંગ જમી ઉછરંગ, હવ પંખીડી ન થા–પ્યારી!

કુંવરબાઈ— ૭

પુરણ પામી પ્રીતથી શણગાર, પુન્નું પુરૂષોત્તમ નિરધાર:
હીર ચીર પટહાટક હીરા, એથકું અંગ ઓપાવે (માત)
એથી અધીકું અંગ ઓપાવે. હરિ કીરતન જે જીવ્હાપરે આ...
કૃષ્ણ નામનાં કંકણ રૂડાં હરિ નામના હાર (માત)
ચીર ચત્રભુજ નામ તણાંશું પિયરથી એ કરીઆવર મારો–પુરણ.

કૃષ્ણ, શંકર, નરસિંહ—   ૮

કૃષ્ણ—હર હર હર આપ દરશ, પામી થયાં શીત નયનો

અતિ જગ ભ્રમ હરણહાર.................. ....પામી

આપ ચરણકમળ ખાસ, તજે નહિ મન મધુપ પાસ:

આશીશ ઋચ્છિ જે એવી દાસ....... .... .પામી

શંકર—મુજ મન માનસરમરાલ, થઈ રહો સદા પ્રણતપાલ

નો હું માનીશ કર્યા નીહાલ .. ..

કૃષ્ણ—.................. . ...હર હર હર

નરસિંહ—હરિ હર પ્રભુ દિનદયાળ, ચાહ નહિ ધન દારા કે બાળ

શરણ ધ્યાને ત્રોડી જંજાળ.

કૃષ્ણ—...... .. .. હર હર હર

કૃષ્ણ, ગોપીઆ—   ૯

નાચો નાચો આવી મોજી તાના થઈ તાના થઈ

ગાઓ ગાઓ સંગીત સુહાગી

લયગતિ આનકો બિહારી પેં વારી, જેસી રીતિ તેસી પ્રીતિ

છાંડે બીચ રાસ ના... .....નાચો.

તનન નનન તાના તોમ તાના તદેરે, વા કેસી સોહે

બ્રહ્માદિ મોહે એો નભચારી, શુદ્ધિ બિસારી

ગૌ ત્રણ ત્યાગ્યો ત્યાં મન રાગ્યો, જ્યાં સુધા પાયો

રાસ રચ્યો....................નાચો.

ગાન તાન છાઈ રહો વ્રજમેં સરિતાકો નીર અચલ ભયો

મુદ છવાઇ રહ્યો, આજ રંગ રાગ ઉમંગ ભયો

દિન યહિ ધન્ય હે ત્રિલોકમે એસો કહુ દિન નહિ એહેં પ્યારી.

સારેગમ.

સાસાનીરે સાની ધપ ગરે ગમ ગરેસા પનીસા પનીસા
સારે ધનીસા ધનીસા રેગમ પધ નીધપ
નીધપ ગરેગરેની સાની સારેગ
ધની સારેગમ ગરેસાનીની સાધપમગ પમગરે મગરેસાની સારેગ
ધની ધની સારીધપગ, ધપ ગરેસા, સાગરેસા
નીનીરેગાનીધ, ધસાનીધપ, પનીધપમ, મધપમગ,
ગપમ ગરે, રેમ ગરેસા.. ......ને સારેગ.
સાસા રેરે ગગમગે ગમપ ધધની નીપગ નીધપપ ગધપમગ
સારેગ સાસા રેરે નીનીનસા નીનપ સાનીધપ
ગપધ સાનીધધ મગરેસા . ... નીસારેગ.

લોભીલાલ, લહેરચંદ - ૧૦

લોભીલાલ-ઢાંકે માગીને મોં ગનું ન્યાય કેમ
(માનું એમ હરિ હેમ)
લહેરચંદ—(નરેંદ્ર જવાનો એ નેમ)
માયામઢી લપટાનાર ખતા ખાશો કાકા ખાંતથી
લોભીલાલ-પાણી દેતાં જાતે મને વઢે—(એક)
લહેરચંદ—ખતા ખાશો કાકા ખાંતથી
લોભીલાલ-કાગટ જનમાં કાઢી જનજા નાગી માના માંડી
લહેરચંદ—(સાઠી બુદ્ધિ નાઠી બુઢ્ઢા કેમ દેખું છું માઠી)
લોભીલાલ-તું બાળ થયો કાં કાળ આડી ચોકડી રડ મોં વાળી (ન)
કાં કપુત નીકળ્યો પૂત ખરે જમ દુત.
લહેરચંદ—વાહ ! વાહ ! વાહજી ! વાહ ! વાહ ! વાહજી ! જીજીજીજી

જુઠીબાઇ, રીરી— ૧૧

જુઠી૦—માણો મોહન જેઅનીઉ જાયે દૂર
રીરી—તારાં નયનોનાં બાણ મારૂં ભેદે ઉર
જુઠી૦—મીઠું મનહર મુખડું મયંક છેરે
રીરી—તારી સિંહકટી સરખી લંક છેરે
જુઠી૦—આપ રતિપતિ નાથ સમ ઓપતારે
રીરી—તારા દાડમ કળી જેવા દાંત શોભતારે
કદી રંભ થંભ સરખા જંઘ છેરે
જુઠી૦ . . .. માણો.

કૃષ્ણ— ૧૨

વાહ ! મુજ દાસ પુરણ પાસ
જગત સકળની તજી દીધી આશ
સદા શીતળ કર કેર ચકોર સુંદર સ પાન કરતા
અતિ નયન ઉરશુ નરસિંહ મુજ મુખ ઉપર વારતા
ત્વરી ધીરજ ઉર ગાથ શ્રવણ શુભ મૃગ -વર ઉતારતા
ગણી પરમ મમ નામ ભક્ત અંતર અચળ ધારતા—વાહ !

સૌઓ— ૧૩

આજ મારે અનુપમ અવસર આવ્યા અતિ આનંદમયરે
મોતી મણિયે ચોકજ પૂર્યા દધિ કુસુમમયરે
કરમાં શ્રીફળ કનક તણું વીર શામળશાનેરે
પાટ ઉપરે નયને નિરખી મનડું માનેરે—આજ મારે
તોરણ આસોપાલવ કેરાં દ્વારે લટકેરે
સુખ અતિશય મુખથી કહેતાં વાણી અટકેરે
મળી માનુની સહુ મંગળ ગાએ મુદભર મનહરરે
મુખ નીરખી માણેકબાઈ વારે તન પરરે—આજ મારે.

નરસિંહ, શામળશા, વગેરે-૧૪

વાલા વેગે આવોરે દયા દિલે લાવોરે, બીડું મારી ભાંગવા હોજી
નહિ આવો તો છાનાં ઉઘાડું બધાં છીદ્ર.... ....વાલા.

આહેરડામાં ઉછર્યાં ગાવાળિયામાં વાસ,
કાંધે કાળી કામળી માગી પીતા છાશ;
માતા કેદ નખાયાં, પરો મારી આશ,
... . . .હું રાખું તમથી હાંવારે...... .બીડું.

ન માના એ બાપના નકટા નિર્લજ બાળ,
માંડી માંખણના ચોરટા કસ તાણ્યા હે કાગ:
ભાડ તણે ગધા તણી દુર્જન આપે આળ,
... . .ધીરા તેને વાર્યાં ... . ..બીડું.

અંક ૨ જો.

જુઠીબાઇ— ૧૫

લખ્યા વિધિના ફરે નવ લેખ, થાયે તેવું જેવા કરમે રેખ—લખ્યા
સુર્યવંશી રાજાઓ "હરિશ્ચંદ્ર" જેનું નામ
પુત્ર પત્નિ વેચીયાં (જેણે) પોતે વેચાયો નિચ ધામ (સત્યકાજ)
બળી બંધાયો વચનથી જેણે કીધા યજ્ઞ અપાર
વામનજીયે ચાંપીયો (જેને) પોતે રહ્યા તેને દ્વાર (ત્રણે દેવો)

નરસિંહરામ— ૧૬

વાલા મારા કાંડું ઝાલીને દેમાં મને છેહરે. હો.
સરવાળો સાંધે નાથ ....
સ્વામી મારા મેંતો સોંપી છે તને મારી દેહરે. હો સરવાળો.
સખી ભાવથી મેં ભજ્યો, નર થયો નારી રૂપ
ત્યારે તેં વર આપીયો, પાળ ત્રિભુવન ભૂપ. હો સરવાળો.
મેં નથી સાર્યાં માવલા તારાં મારાં માને બાપ
મરણ પામીયાં મોતથી, નિવાર મારા તાપ. હો સરવાળો.

કુંવરબાઇ તથા શામળશા—૧૭

વારી વારી શું શોભે છે વીરો, બીજા પંચાકાને પોતે હીરો
પીરસું ઓબર્શીયે ખાંડું ને ખીરો, દેશે બેનને બહુ હીર ચીરો
ધરણીધરનો સેવક સદા ધીરો, જેને નિરખીને લાજે અમીરો—વારી.

શામળશા—શુભ ચાહક જગવિરનુ બહેન વિના નહી કોય:
કુંવરબાઇ—વંશ વધારક તાતના, દીર્ઘાયુ તવ હોય.

શામળશા—આપ તું આશીશ સુખડાં પામીશ. દુખડાં વામીશ બ્હેન,
કુંવરબાઈ—...........વારી વારી.

શામળશા—ધન ધન મારી બેનડી, વિણુ સ્વારથ તુજ પેર;
કુંવરબાઈ—સ્વારથ સહુ સંસારમાં, નહી નરસિંહને ઘેર.

શામળશા—સાચી સાચી પ્રીત ચોટી તારે ચિત્ત ગા તું મને ગીત બ્હેન
કુંવરબાઇ-- . . . . . . વારી વારી.

માંડળીક- ૧૮

વારે વા વારે વા કવા ફરે લાગી હરિમાં
કપુર મળ્યું મરીમાં વાસરી સિંધુમાં. વારે વા.
હરિ હરિના દાસો તે એક રૂપ છે, હરી સિંધુ દાસો મેઘ જેવા.
કાનો વાયુ શ્રીખંડ તરૂ હરિ છે. વારે વા.
ક્યાં નિજપતા સત્ય ધરી ફેરે છે. તરૂવર સરોવર સંતઃ
નિજ દેહ પરમારથે ધરી છે વારે વા

કૃષ્ણ. રાધા, જાંબુવંતી, સત્યભામા-૧૯

ત્રણે—હરિ જાઓ જાઓ છોડો છોડો માનીતીને બોલાવો તાને શ્યામ
જાંબુ૦—હવે નહીં બોલું મારો ઘુંઘટો ન ખોલું મુકો નામ
કૃષ્ણ--વ્હાલી મારી કાલી ભુલી હઠ કરી તરછોડ શું ભરાણ
નહી સોહાય, નહી સોહાય, નહી સોહાય
ત્રણે—..........‥છોડો હાથને..........જાઓજી જાઓ.
જાંબુ૦—ઉજળુ એટલું દુધ જાણીને ઠગાઇ બાઇ
રાધા—લીલુડા તે મગડા મેં માન્યા સખિ ભુલી ગઇ

કૃષ્ણ—કદી મારી ભૂલ હોય મારી દેવી જોઇયે તોય
ત્રીજે કાને સુણે કોય જરાતો વિચારી જોય

ત્રણે—(ત્યારે શું અમે નથી લાયક)

કૃષ્ણ—શાણી જાણી હવે વાણી તમારી મેં સોંપુ સહુને કામ

ત્રણે—આધીન રહીને ચાલો જો સ્વામી તો રીસાવું શું કામ

રાધા—વિગતેથી વહેંચી આપો વ્હાલા મારા અધિકાર
જાણીયે જરૂર તો તો પૂરે પૂરો રાખ્યો પ્યાર

કૃષ્ણ—સત્યભામા તેડી જાય, રાધિકાજી ગીત ગાય
જાંબુવંતી વાયુ વાય, લક્ષ્મીજી દીપક સાહ્ય.

શામળશા, કુંવરબાઇ— ૨૦

માતા રાણી રાધિકા પિતા જગત પ્રતિપાળ
સાચાં એજ સંબંધીઓ બીજી આળ પંપાળ

જગતણી અટપટી ખટપટ છોડી નાથજી નામનારે (૨)
હાર હૈયે હોંશે ધારીયા છે (રૂડા)
સ્વારથી સંગ છોડયો નાથથી નેહ જોડયો
પાપના પુતળાં સંસારીયા છે (કુડાં)
પૈસા માટે પાળતાં સહુ સંસારી સ્નેહ
પ્રાણસંગ સ્વારથ ગયો, કરે દેહની એહ
દોષ નજરેથી દેખી પ્રીત પ્રપંચી પેખી
તાપ ત્રિવિધના નિવારિયાં છે (ઝેરી)
ઢાલ ધીરજની ધારી ભાલું ભકતીનું મારી
માન મદમોહ મનથી માર્યાં છે (વેરી જગતણી.)

સ્ત્રીઓ— ૨૧

એક ખેડયાંરે ખેતરનીરે ખીજડ વાપરીરે
એક તેનોને ઘડાવ્યોરે માણકથંભ
વનમાળીરે કેરા માંડવોરે..............ટેક
મારે મદનરાય વ્હેવારીયાની પરણે બેટડીરે
પેલા નરસિંહરામ હળખેડુની આવે જાન......વન.

સ્ત્રીઓ— ૨૨

ચંગે હાથીડા વેવાઈ લાવેરે, માથે સોના અંબાડી ચડાવેરે
બેસે બેસેરે વાસુદેવનોનંદ પુનમ કેરો ચંદ
દીવા કેરી જ્યોત કે ભાઈ ભાઈરે અજવાળાંરે
ચુરી લાપશીડું તે રંધાવોરે, ગાંઠી ઘીની તે રેલું ચલાવોરે
જમે જમેરે વાસુદેવનો નંદ.....................પુનમ.
રૂડા ઢાળે તે વેવાઈ ઢોલીયા માથે ઓછાડ તે અણમોલીયા
પોઢે પોઢેરે વાસુદેવનો નંદ.....................પુનમ.

સર્વ સાહેલીઓ— ૨૩

આજે આનંદની રેલ (૨) કાનાને મળશું વ્રજની વાટમાં
ખેલી ખાંતેથી ખેલ (૨) ઝીલીશું સરવે જમુના ઘાટમાં
મળે માર ડાર નાર નેહથી ટળે સાવ આગ દાહ દેહથી
ઉર નહીં ઉચાટમાં..........................આજે,

સાખી.

શરદ પુનમની ચાંદની ખીલી છે ખુબ રંગ
રૂપેરી પટ પ્રેમથી અવની ઓઢયું અંગ

આવી રૂડી રજની રમાય, માય અંગ અંગ રંગને ઉમંગશું
કાનજી કપોલ ગોલ ન્હાય વાય પ્રિત રીત ધારશું ઉછરંગશું
સખી ગાશું ગુણિલું ગાન, લેશું મળી સહુ શુભ તાન
સુણી ભુલે મુનિવર ભાન કરે હરી અધર તણું પાન

સાખી.

સોળ કળા પુરી સજી, ચડયો ચંદ્ર આકાશ;
ગરવ માનુની મુખનો, ઉતારવાને ખાસ

આવી વેળા વિતિ જો જાય પાછી કયારે મળેરે
એમ હરી સંગાથે મળાય જેમ લુણ પાણી ગળેરે

સાખી.

અનેક સરિતા એકઠી, મળતી સાગર સાથ
પ્રેમ લક્ષણા પાળીને મળિએ હરિ સંગાથ

જુઠીબાઇ, શામળશા— ૨૪

જુઠીબાઇ—સાચો સ્નેહી શામળો સુંદર રાધિકાના વર
નહી તજે હવે હાથ..................સાચો.
શામળશા—સ્નેહામૃત તણું સરોવર સુખનો સાગર જડિયો જીવન સાથ
જુઠીબાઇ—હેતથી મનાવીને મોહન રાખુ ઉર સાથ......સાચો.
શામળશા—પ્યાર ધારી જીભ ગાન એના ગાય વાર વાર
જુઠીબાઇ—નાથ નામનો ઉચ્ચાર ઉરમાંહી તાર તાર
શામળશા—દુઃખ ભાર ટાળનાર એજ તારનાર
જુઠીબાઇ—.................................સાચો.
શામળશા—મનહર મીઠે મુખડે, વારૂ લાખો વાર;
જુઠીબાઇ—પુરણ પ્રેમે પરખીયો, સકળ સ્નેહનો સાર. સાચો.

લહેરચંદ— ૨૫

હવે મને હરિ નામથી નેહ લાગ્યો
ભાગી ભીડ ભવનો ભય ભાગ્યોરે—હવે.
માયા મંદિર મારા મનથી મેં મૂક્યાં ને ઇન્દ્રિની ઓળખાણ મૂકી
હેમ હીરાથી હાર મઢેલા જે ચાલ્યો તે ઉપર મુખે થુંકીરે—હવે.
કોના સુત તાત કોનાં માત ને ભ્રાત સર્વે સ્વારથનાં સગપણ રાખે
પ્રાણ ગયા પછી પાસે ન આવે કાઢો કાઢો મુખે ભાખેરે—હવે.

સારંગધર, અનંતરાય, નાગરમંડળ—૨૬

સારંગધર, અનંતરાય— ઠીક જમજો (૨) ઢેડથી વટલેલ નરસિયા સંગ, ધીક નાગર શ્રેષ્ટ સારવથી નેષ્ટ તે બનિયા.

નાગરમંડળ— (હા હા) ભક્ત નરસિંહરામ ઉત્તમ શ્રેષ્ટ તેથી કયા

સારંગધર, અનંતરાય— (વાવા) પાણીમાં ડૂબી મરો.

નાગરમંડળ— ખર છે ખરેખરો, જાને તું ત્યાંથી પરો

સારંગધર, અનંતરાય— ....ઠીક જમજો લોક કેરા થોક નિંદે પોક દઇ રડજો.

નાગરમંડળ— (હા હા) ભ્રષ્ટ થાજો નષ્ટ તુજ કુળ ખષ્ટ પણ પડજો.

સારંગધર, અનંતરાય— (વા વા) સાધુ છો શીરા તણા

નાગરમંડળ— મૂકીશ નહિ મણા તને ધીઃકારો ઘણા

સારંગધર, અનંતરાય— ....ઠીક જમજો.

અંક ૩ જો.

કુંવરબાઇ— ૨૭

સીમંત સમયે સારૂં, લાવેકો મામેરૂં મામેરૂં મારૂં (૨)
ભ્રાત નથી કે માત નથી, ઉજડ મહિયર એક તાત;
તેતો ભગત જગ રીત, સમજે ન કાંઇ જેથી હાંઇ—સીમંત.
સાસુ નણંદ વાંકાં વેણ બોલે છે દુષ્ટ દુઃખ દેણ;
લોક સરવ ગરવ ભેર બોલે છે બોલ એ વિસારૂં—સીમંત.

કૃષ્ણ— ૨૮

જે જાળ જગતની તોડી છોડી મુજ શરણમાં આવેરે
ભવ દુઃખ તેનાં જાયે ભાગી, તાપ ત્રિવિધ નવ તાવેરે—જે.
સંસારીનું સગપણ છોડી, ભક્તિ મારી ભાવેરે
તેનો દાસ થઇ હું હોઉં, જરી શરમ નવ આવેરે—જે.
સરિતા સાગરમાં મળી, લહે જેમ વિશ્રામ
તેમ ભક્ત મુજ રૂપમાં, મળી લહે આરામ
મારે આધારે રહે, મારા ગુણ જે ગાય
મનુષ્ય મજુરી આપતા, હુંથી કેમ રખાએ—જે.

નરસિંહરામ તથા સાધુઓ—૨૯

મારૂં તારૂં મૂકી દોને, ફરી ફરી નાવે ક્યાંઇ
આવો રૂડો મનખો તે ગુમાવશો ન ભાઇ—મારૂં.
ધરી જરી ગાદી સારી સુતા સદા શેઠો શાણા
લુંટી ઝુંટી માયા મેળી, ક્રોડીપતિ કહેવાણા

ગણ્યાં નહિ જાયે તેથી, સુતો તાળી જેુંચે નાણાં
એવા એવા ગયા છે ચાલી ન મળે ઠેકાણાં—મારૂં.
રણે ચડે વેરી સામા ધરાને ધ્રૂજાવે ધીરા.
મુછો પરે લીંબુ ઠરતાં એવા પણ વીરારે,
દેહી બખતરમાં જેની સમાતી ન હાકાળ હીરા
ભલા ભલા કાળે ખાધા, સુણી સત્ય ગીરારે—મારૂં.

કુંવરબાઈ, વસંતરાય— ૩૦

કુંવરબાઇ—નાથ પ્યારા, બોલો સુણી ખારા, થાયે કટકા છાતીના
શાને ચીડો છો પ્યારા હું છું તમારી દારા
કરૂં ના ઘડી ન્યારા......નાથ......નાથ.

રથ હાંક્યો અર્જુનનો, એવા દીન દયાળ:
સ્યે તમને ભાવે નહિ, ભગત તણા પ્રતિપાળ.

બોલો મારા કેમ ગમતા નથી, રામ હૃદય કેમ રમતા નથી;
સ્વામી સુધા કેમ જમતા નથી, જગવંદ્યને કેમ નમતા નથી.
એનો શાણા શ્યામ.........નાથ,

વસંતરાય—નીકળ નીકળ વિષમ વચનની કહેનાર તું
મલીન કરે છે મારૂં, સદન નફટ નાર તું
ખા...રી...વાણી...તા...રી...છે.

કુંવરબાઇ— ૩૧

અરે આવ્યું સીમંત શીદ મારૂં હાય માતા (૨)
જીવી કાં જગે જનની જાતાં, હાય માતા (૨)
જેવો ગોળ વિના કંસાર, તેવો માતા વિણ સંસાર—હાય.
દીવા વિના ઘર તેજ છે તેવું પિતાનું હેત છે
માતા મરી જાયા જીવી, મુવા બરોબર એજ છે—હાય.

તાના, રીરી— ૩૨

અલી જાઓ જાઓ એંગે બોલો નંદકે લાલાકો
રાધે મરેગી જુદાઇમેં, દગા દીયો ક્યોં પીયા—આલી.
એ સો હીયો કીયો કીયો રહેગો નાંહિ જીયા—આલી.
લગી હે આગી બિરહ ભભુકે અંગ જવાલા
બઇદ જરતહે છુવત નાડી નિજકર
ઓ ધુંવા હોવે આબ જબ ન્હાવે તીયા—આલી.
સાની સાસાગગમમ ધધ, નીનીધ નીનીધ નીની
મધની સાનીધમ સાનીધમગ મગ
ધની સાગમ ધની સાનીધ મગ મગ સાની સાગમ
મમ ધમધ નીનીની સાની સાસા મધની ગમધની
સાની ધમગ ધમગ સાસાનીધ મગમધનીની ધમગ...સાની.
ગમધની ગમધની સાનીધમ સાની સાની ધધગમ ધનીની
નીધમગ મગસાની સાસ.

કુંવરબાઈ— ૩૩

આવશે લાવશે શ્રીહરી સીમંતમાં
હેમ હાર હીર ચીર મોતીથાળ અંકમાં—આવશે.
પૂર્યાં પંચાળી ચીર નવસે નવાણું
ખાધું ખાંતેથી ખુબ ભાજીનું ખાણું
એક હરી આશ બીજું કાંઇએ ન જાણું—આવશે.
હર્યાં વિરંચી વચ્છ નવા નિપાવ્યા
માટી ખાઇને મુખ માતા ભુલાવ્યાં
જેણે બ્રહ્માંડ માંહિ કોટી બતાવ્યાં—આવશે.

નરસિંહરામ— ૩૪

નિશદિન નટવર હૃદય વસેલા—નિશદિન.
ધરો અરજ નિજ દાસતણી ઉર
છોહ કરો ઝટ છેલા—નિશદીન.
નટખટ નાગર કરે ઠેકડી;
માંહ્ય મલીન મન મેલા—નિશદિન.
કાલ યાદ કરો કૃષ્ણ કોડીલા
બોલ સુણો મુજ ઘેલા—નિશદિન.
બાર મેઘ તમ હુકમે હાજર
વરસાવો વર વેલા—નિશદિન.

સ્ત્રીઓ— ૩૫

આજે આનંદનો અવસર આવ્યોરે તેને પુન્યેરે
બાળક કુંવર વહુને પેટ લાવ્યોરે તેને પુન્યેરે
સાસુ સસરાને સારાં સંતોષ્યાંરે તેને પુન્યેરે
એવાં પુન્યોનાં ફળ આજે પોષ્યાંરે તેને પુન્યેરે

કૃષ્ણ— ૩૬

આવાં કામ અનેક કરીશું,
કાગળ વાંચીને વિચરીશું;
લાખ કરોડો રૂપિયા દેશું, હાજર હુકમે હરદમ રહેશું
જ્યાં જઇ વેચો ત્યાં વેચાશું, વાણોતર થઈ વહેલા ધાશું
આવાં કામ.

નરસિંહરામ, તાના, રીરી—૩૭

જસોદાના જાયા ડાહ્યા સુભદ્રાના વિરારે
આવો વેલા વારે મારી હૈયા કેરા હીરારે
મારે તો છે ઓથું સાચી, આવોરે હાં વાલા આવોરે
હાંરે હાંરે લાલજી.

યાચું છું તમ આગળે, મુજ સેવકના શેક;
એક હીરનું કાપડું, દીધો આપની એક—જસોદાના.

મામેરૂં મોટું કરી, કર્યાં કોટીનાં કાજ:
એક હીરવણી કાપડે, જતા બેઠી લાજ—જસોદાના.

લહેરચંદ, સારંગધર—   ૩૮

લહેરચંદ—શ્રીહરિ જેહનો સ્વામી, કરશો શું તેને કામી
સારંગધર—પાપીને પરત્રીયે ગામી, કયાંથી જાણ્યા બહુ નામી
લહેરચંદ—અઢાર ક્ષોણી સેના પદચર હય ગજરથની જામી
ટીટોડીના બચ્ચાં તેમાં ઉગારીયાં નહીં ખામી
એ જાણી થયો અનુગામી.........શ્રીહરિ.
સારંગધર—અંગ ઉજળું મનડું મેલું હીણા હોય હરામી
વાણી વદતા વેદ તણી પણ પર દુષણના ગામી
આ પવિત્ર પદવી પામી કયાંથી જાણ્યા બહુ નામી
લહેરચંદ—.........................શ્રીહરિ.

નરસિંહરામ વિગેરે—　　　૩૯

વારે ધા વિઠલા વેલો, શ્રોજારો રાય છે ઘેલોરે
વહાણે વંચાવશે મેલો—વારે ધા.
પ્રણુત પાળવો પદ છે તારૂં પાળ ત્રિભોવનનાથ
મોટાઇ મુકીને મુકમાં મોહન હેતે ઝાલેલો હાથ
હરી શીદ આપ હડસેલો—શ્રોજારો.
તાત તારા તને તેડીને ત્રિકમ ચોરી લાવ્યા ગોકુળ
નાતનાં લક્ષણુ તુજમાં આવ્યાં ચોર્યાં નારી પટકુળ
ખોલાવે કાં ખોટના ખેલો—શ્રોજારો.
કોડીનું કિમતી સુતર કાચ્યું, ફુલડાં કેરી માળ;
તેમાં લોભાઇને જાત તેં તારી, દેખાડી દીધી ગોવાળ
પરાણે તું આપતો પેલો—શ્રોજારો.

નરસિંહરામ—　　　૪૦

વારે ચડ વાલા મારા વ્રજના વાસી, મૃત્યુના મુખથી મૂકાવારે
સ્યામાની સોડ છોડી દામોદર આવ દોડી, હું તો કરૂં છું કાવાદાવારે
પ્યારીને મૂક પરી ભક્તની ભાળ કરી મોટાઈ રાખ તારી માવારે—વા.
અર્જુનનો રથ હાંક્યો રાધાવર રંગ રાખ્યો કૌરવના કુળને કપાવારે
ભક્ત વત્સલતા તારી બ્હાલા તે ક્યાં વિસારી જાદવા કાંદે માથું જાવારે
મોરારી મોટો કીધો કાના તેં કોલ દીધો, સાહે સંકટ માંહે થાવારે
વિસારી કોલ તારો પાળજે સોગ મારો, જાજે જમુનાજીમાં નાવારે—વા.

નરસિંહરામ— ૪૧

વા વારે વાદીલા વિચારી વાત
મેં વાલ્હા વિતાવી વસમી રાત
ઠીક પધાર્યો પ્રભુ તું પ્રભાત
તો બુઠ્ઠા બળદ છુટી પુંકળ અતિ મને દોડાવીયો
પ્રીતની રાસડીથી તને નાથ્યો, તોય બંધ તોડાવીઓ.
ગોરીયો આવ્યો ગમાણે પ્રાત. મરણ્ મોંથી મુકાવીયો નાત—વા.

